

Po stopách vojaka Švejka údolím Laborca ...

Za pět minut jel vlak dál na Humenné. Zde již byly jasně a zřetelně znát stopy bojů, když Rusové táhli do údolí Tisy. Po stráních táhly se primitivní zákopy, tu a tam bylo vidět vypálenou usedlost, kolem které narychlo zbudovaná bouda znamenala, že se majitelé opět vrátili.

Potom, když k polednímu přišla stanice Humenné, kde nádraží jevílo také zbytky bojů, vykonány byly přípravy k obědu a mužstvo transportu zatím mohlo nahlédnout do veřejného tajemství, jak úřady po odchodu Rusů jednají s místním obyvatelstvem, které bylo řečí i náboženstvím příbuzné ruským vojskům.

Na peroně, obklíčena uherskými četníky, stála skupina zatčených uherských Rusů. Bylo tam několik popů, učitelů a sedláků z širokého dalekého okolí. Všichni měli ruce svázané dozadu provazy a po párech přivázáni k sobě. Většinou měli rozbité nosy a boule na hlavách, jak dostali hned po zatčení výprask od četníků.

Kousek dál hrál si jeden maďarský četník s jedním popem. Uvázal mu provaz kolem levé nohy, který držel v ruce, a nutil ho kolbou, aby pop tančil čardáš, přičemž trhal provazem, takže pop upadl na nos, a maje ruce svázané dozadu, nemohl vstát a dělal zoufalé pokusy obrátit se na záda, aby se snad tak mohl zvednout se země. Četník se tak tomu upřímně smál, až mu slzy tekly z očí, a když už pop se zvedal, trhnul provazem a pop byl opět na nose.

Konečně učinil tomu přítrž četnický důstojník, který poručil, aby zatčené odvedli, zatím než přijede vlak, za nádraží do prázdné kůlny a tam je bili a mlátili, aby to nikdo neviděl.

O této epizodě rozhovořili se ve štábním vagonu a celkem možno říct, že většina to odsuzovala.

Fähnrich Kraus mínil, že když už jsou velezrádci, mají se hned na místě oběsit beze všeho týrání, zato však poručík Dub s celým výjevem naprosto souhlasil a převedl to hned na sarajevský atentát a vysvětlil to tak, že ti maďarští četníci na stanici Humenné mstí smrt arciknížete Františka Ferdinanda a jeho choti. Aby dodal váhy svým slovům, řekl, že odbíral časopis (Šimáčkův Čtyřlístek) a tam že ještě před válkou v červencovém čísle bylo o tom atentátu napsáno, že bezpříkladný zločin sarajevský zanechává v lidských srdcích nadlouho nezhojitelnou ránu, tím bolestnější, že zločinem nebyl jen zahluzen život představitele výkonné moci státu, nýbrž i život jeho věrné a milované družky, a že zničením těch dvou životů rozvrácen šťastný, příkladný rodinný život a sirotami učiněny všemi milované děti.

Nadporučík Lukáš jen zamručel k sobě, že asi zde v Humenném četníci odebírali Šimáčkův Čtyřlístek s tím dojemným článkem. Vůbec se mu počalo vše najednou hnusit a cítil jenom potřebu opít se, aby ho opustil světobol. Vyšel tedy z vagonu a šel vyhledat Švejka.

„Poslyšte, Švejku,“ řekl k němu, „nevíte o nějaké láhvi koňaku? Mně není nějak dobře.“

“To dělá všechno, poslušně hlásím, pane obrlajtnant, změna počasí. Může bejt, až budeme na bojišti, že vám bude ještě hůř. Čím víc se člověk vzdaluje vod svý původní vojenský básy, tím mu bejvá mdlejc. Strašnickej zahradník, nějakkej Josef Kalenda, ten se taky jednou vzdálil z domova, šel ze Strašnic na Vinohrady, stavil se ‚Na zastávce‘ v hospodě, ale to mu ještě nic nebylo, ale jakmile přišel do Korunní třídy k vodárně, bral v Korunní třídě až za kostel svaté Ludmily hospodu za hospodou a cítil už malátnost. Nedal se však tím odstrašit, poněvadž se vsadil

předtím ten večer v Strašnicích v hospodě ‚U remisy‘ s jedním řidičem vod elektriky, že udělá pěšky cestu kolem světa za tři neděle. Počal se tedy dál a dál vzdalovat vod svýho domova, až se přivalil do ‚Černýho pivovaru‘ na Karlově náměstí, a vodtamud’ šel na Malou Stranu k Sv. Tomáši do pivovaru a odtamtud přes restauraci ‚U Montágů‘ a ještě vejš přes hospodu ‚U krále brabanskýho‘, pak na ‚Krásnou vyhlídku‘, odtud do Strahovskýho kláštera do pivovaru. Ale to už mu změna podnebí přestala svědčit. Dostal se až na Loretánský náměstí a tam dostal najednou takový stesk po domově, že sebou praštil na zem, počal se válet po chodníku a křičel: ‚Lidičky, já už dál nepůjdu. Já se na cestu kolem světa,‘ s dovolením, pane obrlajtnant, ‚vykašlu.‘ Jestli však si přejou, pane obrlajtnant, tak jim nějaký koňak seženu, jenom se bojím, abyste mně dřív nevodjeli.“

Nadporučík Lukáš ho ujistil, že dřív se odtud nepojede až za dvě hodiny a že koňak prodávají hned za nádražím potajmu v láhvích, hejtman Ságner že tam už Matušiče poslal a ten že mu přines za 15 korun láhev zcela obstojného koňaku. Tady má 15 korun, a už aby šel, a jen ať nikomu neříká, že je to pro nadporučíka Lukáše nebo že on ho posílá, poněvadž je to vlastně zakázaná věc.

„Bud’te ubezpečenej, pane obrlajtnant,“ řekl Švejk, „že to bude všechno v pořádku, poněvadž já mám moc rád zakázaný věci, poněvadž jsem se vždycky octnul v něčem zakázaným, aniž bych byl vo tom věděl bejval. Jednou v karlínskejch kasárnách nám zakázali...“

„Kehrt euch - marschieren - marsch!“ přerušil ho nadporučík Lukáš.

Švejk šel tedy za nádraží, opakuje si po cestě všechny složky své výpravy: Že koňak musí být dobrý, proto ho musí napřed ochutnat, že je to zakázané, proto musí být opatrný.

Když právě zahýbal za peron, srazil se opětně s poručíkem Dubem. „Co se zde flákáš?“ otázal se Švejka. „Znáš mne?“

„Poslušně hlásím,“ odpověděl Švejk salutuje, „že si vás nepřeji poznat s té vaší špatné stránky.“

Poručík Dub ustrnul leknutím, ale Švejk stál klidně, drže stále ruku na štítku čepice, a pokračoval: „Poslušně hlásím, pane lajtnant, že vás chci poznat jen s té dobré stránky, abyste mne nepřinutil až k pláči, jak jste mně posledně říkal.“

Poručíkovi Dubovi zakroutila se nad takovou drzostí hlava a zmohl se jen na rozhorlený výkřik: „Táhni, mizero, my si spolu ještě promluvíme!“

Švejk odešel za peron a poručík Dub vzpamatovav se vydal se za ním. Za nádražím, hned u silnice, stála řada nůši postavených dnem nahoru, na kterých byly ošatky a na ošatkách různé laskominy zcela nevinně vypadající, jako kdyby ty všechny dobroty byly určeny pro školní mládež někde na výletě. Ležely tam kousky tažených bonbonů, trubičky z oplatek, hromada kyselých pokroutek, tu a tam ještě na některé ošatce krajíčky černého chleba s kouskem salámu, zcela určitě koňského původu. Vevnitř však nůše obsahovaly různý alkohol, flašky s koňakem, rumem, jeřabinkou a s jinými likéry a kořalkami.

Hned za příkopem silnice byla bouda a tam se vlastně všechny tyhle obchody s nedovolenými nápoji prováděly.

Vojáci to napřed vyjednali u nůši a pejzatý žid vytáhl zpod nůše tak nevinně vypadající kořalku a přinesl ji pod kaftanem do dřevěné boudy, kde už si ji voják nenápadně schoval někam do kalhot nebo pod bluzu.

Sem tedy zaměřil Švejk, zatímco od nádraží poručík Dub se svým detektivním

talentem ho pozoroval.

Švejk to vzal hned přímo u první nůše. Napřed si vybral bonbony, které zaplatil a strčil do kapsy, přičemž pán s pejzy mu zašeptal: „Schnaps hab' ich auch, gnädiger Herr Soldat.“

Vyjednávání bylo rychle skoncováno, Švejk odešel do boudy a dříve nedal peníze, dokud pán s pejzy láhev neotevřel a Švejk neochutnal. Byl ale s koňakem spokojen a vracel se na nádraží, zastrčiv si láhev pod bluzu.

„Kdepak jsi byl, mizero?“ zastoupil mu cestu k peronu poručík Dub.

„Poslušně hlásím, pane lajtnant, že jsem si šel koupit bonbony.“ Švejk sáhl do kapsy a vytáhl hrst špinavých, zaprášených bonbonů: „Jestli by se pan lajtnant neštítel.

Já už je okoušel, nejsou špatný. Mají takovou příjemnou, zvláštní chuť, jako vod povídel, pane lajtnant.“

Pod bluzou rýsovaly se kulaté obrisy lahve.

Poručík Dub poplácal Švejkovi po bluze: „Co to tady neseš, ty jeden mizero. Vytáhni to ven!“

Švejk vytáhl láhev s nažloutlým obsahem, se zcela jasnou a zřetelnou etiketou Cognac.

„Poslušně hlásím, pane lajtnant,“ odpověděl Švejk neohroženě, „že jsem si byl do prázdný flašky od koňaku napumpovat trochu vody k pití. Já mám ještě vod toho guláše, co jsme měli včera, strašnou žízeň. Jenže voda je tam u tý pumpy, jak vidíte, pane lajtnant, nějaká žlutá, to bude asi nějaká železitá voda. Takový vody jsou moc zdravý a užitečný.“

„Když máš takovou žízeň, Švejku,“ řekl poručík Dub, d'ábelsky se usmívaje a chtěje co nejdéle prodloužit tu scénu, ve které to Švejk nadobro prohraje, „tak se napij, ale pořádně. Vypij to všechno najednou!“

Poručík Dub zkombinoval si už předem, jak Švejk udělá pár hltů a dál už nebude moci a jak on, poručík Dub, nad ním slavně zvítězí a řekne: „Podej mi taky láhev, ať se trochu napiji, já mám také žízeň.“ Jak se bude asi ten lump Švejk v tom hrozném okamžiku pro něho tvářit, a potom dál raport a tak dále.

Švejk odzátkoval láhev, přiložil k ústům a hlt za hlt se ztrácel v jeho hrdle. Poručík Dub zkameněl. Švejk před jeho očima vypil celou láhev, aniž by hnul brvami, a prázdnou láhev hodil přes silnici do rybníka, odplivl si a řekl, jako by byl vypil skleničku minerální vody: „Poslušně hlásím, pane lajtnant, že ta voda měla vopravdu železitou příchut'. V Kamýku nad Vltavou jeden hostinský dělal pro svý letní hosty železitou vodu takovým způsobem, že do studny házel starý podkovy.“

„Já ti dám starý podkovy! Pojd' mně ukázat tu studni, odkud měls tu vodu!“

„To je kousek vodtud', pane lajtnant, hned tady za tou dřevěnou boudou.“

„Jdi napřed, ty mizero, ať vidím, jak držíš krok!“

„To je opravdu zvláštní,“ pomyslil si poručík Dub. „Na tom bídném chlapovi není docela nic znát!“

Švejk šel tedy napřed, oddán do vůle boží, ale stále mu něco říkalo, že tam studna musí být, a taky ho nikterak nepřekvapilo, že tam byla. Dokonce tam byla pumpa, a když k ní došli, tu Švejk zapumpoval, tekla z ní nažloutlá voda, takže mohl slavnostně prohlásit: „Tady je ta železitá voda, pane lajtnant.“

Uděšený muž s pejzy se přiblížil a Švejk mu řekl německy, aby přinesl nějakou skleničku, že se pan lajtnant chce napít.

Poručík Dub tak z toho úplně zblbl, že vypil celou sklenici vody, po které se mu v ústech převalovala chuť koňské moče a hnojůvky, a úplně zpitomělý tím, co zažil, dal pejsatému židovi za tu sklenici vody pětikorunu, a obraceje se na Švejka, řekl k němu: „Co zde čumíš, táhni domů.“

Za pět minut Švejk objevil se ve štábním vagonu u nadporučíka Lukáše a tajemným posuňkem vylákal ho z vagonu a venku mu sdělil: „Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že za pět, nanejvýš za deset minut budu úplně vožralej, ale budu ležet ve svém vagoně, a prosil bych vás, abyste mě alespoň, pane obrlajtnant, na tři hodiny nevolal a žádný poručení mi nedával, dokud se z toho nevyspím. Vše je v pořádku, ale mě chyt pan lajtnant Dub, já mu řekl, že je to voda, tak jsem musel před ním tu celou flašku koňaku vypít, abych mu dokázal, že je to voda. Všechno je v pořádku, nic jsem neprozradil, jak jste si přál, a vopatrnej jsem byl taky, ale teď už, poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že už to cejtím, začínají mně ňák brnět nohy. Ovšem, poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že jsem zvyklej chlastat, poněvadž s panem feldkurátem Katzem...“

“Odejdi, bestie!“ zvolal nadporučík Lukáš, ale beze všeho hněvu, zato však poručík Dub stal se u něho o padesát procent nesympatičtější než předtím.

Švejk vlezl opatrně do svého vagonu, a ukládaje se na svůj plášť a baťoch, řekl k účetnímu šikovateli a k ostatním: „Jednou se vám jeden člověk vožral a prosil, aby ho nebudili...“

Po těch slovech převalil se na bok a počal chrápat.

Plyny, které vyvozoval krkáním, záhy naplnily celou místnost, takže kuchař okultista Jurajda, saje atmosféru nozdrami, prohlásil: „Sakra, tady voní koňak.“

„Kdyby vás tak slyšel Švejk,“ poznamenal účetní šikovatel Vaněk, „ten by nám uvedl aspoň nějaký příklad.“

Švejk reagoval na své jméno a zamumlal: „Hier,“ a chrápal zase dál, vydav ze sebe tento projev vojenské disciplíny.

V pootevřených dveřích vagonu objevila se hlava poručíka Duba.

„Je zde Švejk?“ otázal se.

„Spí, poslušně hlásím, pane lajtnant,“ odpověděl jednoroční dobrovolník.

„Když se ptám po něm, vy jednoroční dobrovolníku, máte hned skočit a zavolat ho.“

„To nejde, pane lajtnant, on spí.“

„Tak ho vzbud'te! Já se divím, že vám to, jednoroční dobrovolníku, hned nenapadlo? Máte přece projevovat více ochoty vůči svým představeným! Vy mne ještě neznáte. - Ale až mne poznáte. -“

Jednoroční dobrovolník začal budit Švejka.

„Švejku, hoří, vstávej!“

„Když tenkrát hořely Odkolkovy mlejny,“ zabručel Švejk, obraceje se opět na druhý bok, „přijeli hasiči až z Vysočan...“

„Račte vidět,“ řekl vlídně jednoroční dobrovolník poručíkovi Dubovi, „že ho budím,

ale že to nejde.“

Poručík Dub se rozzlobil. „Jak se jmenujete, jednoroční dobrovolníku?

Marek?

Aha, to jste ten jednoroční dobrovolník Marek, který seděl pořád v arestě, že ano?“

„Ano, pane lajtnant. Prodělal jsem jednoroční kurs - tak řečeno - v kriminále, a byl jsem redegradován, to jest po svém propuštění od divisiního soudu, kde moje nevina vyšla najevo, jmenován batalionsgeschichtsschreiberem s ponecháním hodnosti jednoročního dobrovolníka.“

„Vy jím dlouho nebudete,“ řval poručík Dub, celý červený v obličeji, kterýžto přechod z barvy do barvy dělal dojem, že mu nabíhají tváře po fackách, „o to se přičiním já!“

„Prosím, pane lajtnant, abych byl předveden k raportu,“ řekl vážně jednoroční dobrovolník.

„Vy si se mnou nehrajte,“ řekl poručík Dub. „Já vám dám raport. My se ještě spolu setkáme, ale pak vás to bude setsakramentsky mrzet, poněvadž mě poznáte, když mě teď ještě neznáte!“

Poručík Dub odcházel hněvivě od vagonu, zapomenuv v rozčilení na Švejka, ačkoliv měl před chvílí ten nejlepší úmysl zavolat Švejka a říct mu: „Dejchni na mě!“ jakožto sáhnutí k poslednímu prostředku ku zjištění Švejkova nezákonného alkoholismu. Ted' bylo však již pozdě, poněvadž když se opět za půl hodiny vrátil k vagonu, rozdali mezitím pro mužstvo černou kávu s rumem, Švejk byl již vzhůru a na volání poručíka Duba vyskočil jako srnka z vagonu.

„Dýchni na mne!“ zařval na něho poručík Dub.

Švejk vydechl na něho celou zásobu svých plic, jako když horký vítr nese do polí vůni lihovaru.

„Co je z tebe, chlape, cítit?“

„Poslušně hlásím, pane lajtnant, ze mě je cítit rum.“

„Tak vidíš. chlapečku,“ vítězně zvolal poručík Dub. „Konečně jsem tě dostal.“

„Ano, pane lajtnant,“ řekl Švejk beze všeho výrazu znepokojení. „Právě jsme fasovali rum do kafe a já jsem napřed vypil rum. Jestli však, pane lajtnant, je nějaký nový nařízení, že se má pít napřed kafe a pak teprv rum, prosím za odpuštění, příště se to již nestane.“

„A proč jsi chrápal, když jsem byl před půlhodinou u vagonu? Vždyť tě nemohli vzbudit.“

„Já jsem, poslušně hlásím, pane lajtnant, celou noc nespál, poněvadž jsem si vzpomínal na ty doby, když jsme ještě dělali manévry u Vesprimu. Tenkrát suponovanej první a druhej armádní sbor šel přes Štýrsko a západníma Uhrama vobklíčil náš čtvrtěj sbor, kterej byl na lágru ve Vídni a v okolí, kde jsme měli všude festunky, ale voni vobešli nás a dostali se až na most, kterej dělali pionýři z pravého břehu Dunaje. My jsme měli dělat ofensivu a nám na pomoc měly přijít vojska vod severu a potom taky vod jihu vod Voseka. To nám četli v rozkaze, že nám táhne na pomoc třetí armádní sbor, aby nás nerozbili mezi tím Blatenským jezerem a Prešpurkem, až budeme forikovat proti druhému armádnímu sboru. Ale nebylo to nic platný; když jsme měli vyhrát, tak se vodtroubilo a vyhráli to s bílejma páskama.“

Poručík Dub neřekl ani slova a rozpačitě odešel, vrtě hlavou, ale hned se opět vrátil

od štábního vagonu a řekl k Švejkovi: „Pamatujte si všichni, že přijde čas, kdy budete přede mnou kňučet!“ Na víc se nezmohl a opět odešel ke štábnímu vagonu, kde hejtman Ságner právě vyslychal jednoho nešťastníka od 12. kumpanie, kterého předvedl šikovatel Strnad, poněvadž voják začal již nyní pečovat o svou bezpečnost v zákopech a odněkud ze stanice přitáhl dvířka prasečího chlívku, pobítá plechem. Stál tu nyní vyjevený, vypoulený, omlouvaje se, že to chtěl vzít s sebou do dekunků proti šrapnelům, že se chtěl versichrovat.

Toho použil poručík Dub k velkému kázání o tom, jak se má voják chovat, jaké jsou jeho povinnosti vůči vlasti a mocnáři, který je nejvyšším velitelem a nejvyšším vojenským pánem. Jestli ovšem jsou v batalionu takové živly, ty že je potřeba vymýtít, potrestat a zavřít. To žvanění bylo tak nevkusné, že hejtman Ságner poklepal provinilci na rameno a řekl k němu: „Jen když jste to dobře myslel, příště to nedělejte, to je hloupost od vás, ty dvířka dejte zase nazpátek, kde jste je vzal, a táhněte ke všem čertům!“

Poručík Dub zahryzl se do rtů a umínil si, že na něm vlastně závisí celá záchrana rozkládající se disciplíny v batalionu. Proto obešel ještě jednou celé nádraží prostranství a našel u jednoho skladiště, kde byl veliký nápis maďarsko-německý, že se tam nesmí kouřit, nějakého vojáka, který tam seděl a četl si noviny, kterými byl tak zakryt, že nebylo vidět jeho výložky. Vykřikl na něho „Habt Acht!“, poněvadž to byl nějaký muž od maďarského regimentu, který v Humenném stál v rezervě.

Poručík Dub s ním zatřásl, maďarský voják vstal, ani neuznal za dobré zasalutovat, strčil jen noviny do kapsy a odcházel směrem k silnici. Poručík Dub šel za ním jako v mátohách, ale maďarský voják zrychlil krok, a potom se obrátiv, dal posměšně ruce vzhůru, aby poručík Dub nebyl ani na okamžik v pochybnostech, že on ihned poznal jeho příslušnost k jednomu z českých pluků. Potom se hned Maďar klusem ztratil mezi blízkými chalupami za silnicí.

Poručík Dub, aby jaksí ukázal, že nemá s touto scénou nic společného, majestátně vešel do malého krámku u silnice, zmateně ukázal na velkou cívku černých nití, a zastrčiv si je do kapsy, zaplatil a vrátil se do štábního vagonu, kam si dal batalionní ordonancí zavolat svého sluhu Kunerta, kterému odevzdáváje nitě, řekl: „Abych se o všechno staral, já vím, že jste na nitě zapomněl.“

„Poslušně hlásím, pane lajtnant, že jich máme celý tučet.“

„Tak mně je hned ukažte, a ať jste hned s nimi tady. Myslíte, že vám věřím?“

Když se Kunert vrátil s celou krabicí cívek, bílých i černých, řekl poručík Dub: „Vidíš, ty chlape, všimni si dobře těch nití, co jsi ty přines, a téhle mé veliké cívky! Vidíš, jak tvoje nitě jsou tenké, jak se lehce přetrhnou, a teď se podívej na moje, co dají za práci, než je přetrhneš. V poli nepotřebujeme žádných hadrů, v poli musí být všechno důkladné. Tak zas ty všechny nitě vezmi s sebou a čekej na moje rozkazy a pamatuj si, podruhé nic nedělej samostatně ze své hlavy a přijď se mne zeptat, když něco kupuješ! Nepřej si mne poznat, ty mne ještě neznáš s tý špatný stránky.“

Když Kunert odešel, obrátil se poručík Dub k nadporučíkovi Lukášovi: „Můj burš je velice inteligentní člověk. Sem tam udělá nějakou chybu, ale jinak velice dobře chápe. Jeho hlavní věc jest jeho naprostá poctivost. Dostal jsem do Brucku zásilku z venkova od svého švakra, několik pečených mladých husí, a věříte, že se jich ani netkl, a poněvadž jsem je rychle nemohl pojísti, raději je nechal zasmrádnout. To ovšem dělá disciplina. Důstojník si musí vojáky vychovat.“

Nadporučík Lukáš, aby dal najevo, že neposlouchá žvanění toho pitomce, odvrátil se k oknu a řekl: „Ano, dnes jest středa.“

Poručík Dub obrátil se tedy, cíť potřebu vůbec něco mluvit, na hejtmana Ságnera, ke kterémužto zcela důvěrným, kamarádkým tónem řekl: „Poslyšte, hejtmane Ságner, co soudíte...“

„Pardon, na moment,“ řekl hejtman Ságner a vyšel z vagonu.

Za čtvrt hodiny se jelo dál na Novou Čabynu přes vypálené vesnice Brestov a Veliký Radvaň. Bylo vidět, že zde to již šlo do tuhého.

Karpatské stráně a svahy byly rozryty zákopy jdoucími z údolí do údolí podél trati s novými pražci, po obou stranách velké jámy od granátů. Někde přes potoky tekoucí do Laborce, jehož horní tok dráha sledovala, bylo vidět nové mosty a ohořelé trámy starých mostových přechodů.

Celé údolí na Medzilaborce bylo rozryto a přeházeno, jako kdyby zde pracovaly armády obrovských krtek. Silnice za říčkou byla rozryta, rozbita a bylo vidět zdupané plochy vedle, jak se vojska valila.

Přívály a deště odkrývaly na pokraji jam způsobených granáty roztrhané cáry rakouských stejnokrojů.

Za Novou Čabynou na staré ohořelé borovici ve spleti větví visela bota nějakého rakouského pěšáka s kusem holeně.

Bylo vidět lesy bez listí, bez jehličí, jak tu řádl dělostřelecký oheň, stromy bez korun a rozstřílené samoty.

Vlak jel pomalu po čerstvě zbudovaných náspech, takže celý batalion mohl důkladně vnímat a ochutnávat válečné radosti a při pohledu na vojenské hřbitovy s bílými kříži, které se bělaly na planinkách i na svahu zpusťšených strání, připravovat se pomalu, ale jistě na pole slávy, která končí zablácenou rakouskou čepicí třepetající se na bílém kříži.

Němci od Kašperských Hor, kteří seděli v zadních vagonech a ještě v Milovicích na stanici hulákali při vjezdu: „Wann ich kumm, wann ich wieda kumm...“, od Humenného silně ztichli, poněvadž nahlíželi, že mnozí z těch, jejichž čepice jsou na hrobech, zpívali totéž o tom, jak to bude pěkné, až se opět vrátí a zůstane pořád doma se svou milou.

V Medzilaborci byla zastávka za rozbitým, vypáleným nádražím, z jehož začouzených stěn vyčnívaly zkroucené traversy.

Nový dlouhý barák ze dřeva, namísto vypáleného nádraží rychle postavený, byl pokryt nalepenými plakáty ve všech řečích: „Upisujte rakouskou válečnou půjčku!“

V jiném dlouhém baráku byla i stanice Červeného kříže, odkud vyšly s tlustým vojenským lékařem dvě sestřičky a smály se na celé kolo tlustému vojenskému lékaři, který k jich obveselení napodoboval různé zvířecí zvuky a nepodařeně chrochtal.

Pod železničním náspem, v údolí potoka, ležela rozbitá polní kuchyně. Ukazuje na ni, řekl Švejka k Balounovi: „Podívej se, Baloune, co na nás v krátký budoucnosti čeká. Právě se měla rozdávat mináž, vtom přilít granát a takhle ji spořádal.“

„To je hrozný,“ vzdychl Baloun, „já jsem si nikdy nepomyslel, že mě čeká něco podobného, ale to byla vinna ta má pejcha, dyť já jsem si, potvora, koupil v Budějovicích poslední zimu rukavice z kůže. Už mně bylo málo nosit na svejch selskejch pazourách pletený starý rukavice, jako nosil nebožtík táta, a já jen pořád stonal po těch koženejch, městskejch. - Táta žral pučálku, a já hrách ani vidět, jen samou drůbež. Vobyčejná vepřová mně taky nešla pod nos; panímáma mně ji musela

dělat, netrestej mě pámbu, na pivu.“

Baloun s naprostým zoufalstvím začal vyznávat generální zpověď: „Já jsem se vám rouhal svatejm i světicím božím, na Malši v hospodě a v Dolním Zahájí ztrískal jsem kaplana. V boha jsem ještě věřil, to nezapírám, ale o svatým Josefovi jsem pochyboval. Všechny svatý jsem vytrpěl ve stavení, jenom vobrázek sv. Josefa, ten musel pryč, a tak mě teď pámbu potrestal za všechny ty moje hříchy a za mou nemravnost. Co jsem se těch nemravností na mlejnici napáchal, jak jsem svému pantátovi často nadával a vejminěk mu ztrpčoval a svou ženu sekýroval.“

Švejk se zamyslí: „Vy jste mlynář, že jo? - Tak jste moh vědět, že mlejny boží melou pomalu, ale jistě, když kvůli vám vypukla ta světová válka.“

Jednorochní dobrovolník se vmísil do rozhovoru: „S tím rouháním, Baloune, a nepřiznáváním všech svatých a světic jste si rozhodně špatně posloužil, poněvadž musíte znát, že naše rakouská armáda jest již od let armádou čistě katolickou, majíc nejskvělejší příklad v našem nejvyšším vojenském pámbu. Jak se můžete vůbec opovážit jít s jedem nenávisti vůči některým svatým a světicím božím do boje, když ministerstvem vojenství zavedeny byly pro posádková velitelství jesuitské exhorty pro pány důstojníky a když jsme viděli slavnost vojenského vzkříšení. Rozumíte mně dobře, Baloune? Chápete, že vy vlastně provádíte něco proti slavnému duchu naší slavné armády? Jako s tím svatým Josefem, o kterým jste se zmínil, že jeho obrázek nesměl viset u vás ve světnici. Vždyť on je, Baloune, vlastně patronem všech těch, kteří se chtějí dostat z vojny. On byl tesařem, a znáte přece heslo: ‚Koukejme, kde tesař nechal díru‘. Kolik lidí už šlo s tím heslem do zajetí - vidouce nezbytí, když obklíčeni se všech stran hleděli zachránit nikoliv snad sebe s egoistického stanoviska, nýbrž sebe jako člena armády, aby potom, až přijdou ze zajetí, mohli říct císaři pámbu: ‚My jsme zde a čekáme na další rozkaz!‘ Rozumíte tedy tomu, Baloune?“

„Nerozumím,“ povzdychl Baloun, „vůbec já mám tupou palici. Mně aby se všechno vopakovalo desetkrát.“

„Neslevíš?“ otázal se Švejk, „tak já ti to vysvětlím ještě jednou. Tady si slyšel, že se musíš držet podle toho, jakej duch panuje v armádě, že budeš věřit v svatýho Josefa, a když budeš vobklíčenej vod nepřátelů, že budeš koukat, kde tesař nechal díru, abys zachránil sebe pro císaře pámbu, pro nový vojny. Teď tomu snad rozumíš a uděláš dobře, když se nám vyzpovídáš trochu důkladněji, jaký si ty nemravnosti páchal na tý mlejnici, ne ale abys potom vypravoval něco podobného, jako je v té anekdotě vo té děvečce, která se šla zpovídat k panu farářu a potom, když už různý hříchy pověděla, začala se stydět a řekla, že každou noc páchala nemravnosti. To se ví, že jak tohle pan farář uslyšel, hned mu začaly téct sliny z papuly a řek: ‚No, nestyď se, milá dcero, já jsem přec na místě božím, a vypravuj mně pěkně dopodrobna vo svejch nemravnostech.‘ A vona se mu tam dala do pláče, že se stydí, že je to taková hrozná nemravnost, a von ji zas upozorňoval, že je otec duchovní. Konečně vona po dlouhým zdráhání začala s tím, že se vždycky svlíkla a vlezla do postele. A zas z ní nemoh dostat ani slovo a jen se ještě víc rozeřvala. Von tedy zas, aby se nestyděla, že von je člověk hříšná nádoba vod svý přirozenosti, ale milost boží že je neskonalá. Vona se tedy vodhodlala a s pláčem povídala: ‚Když jsem si teda lehla svlečená do postele, tak jsem počala vybírat špínu mezi prsty u nohou a číchala jsem k tomu.‘ To byla tedy ta celá její nemravnost. Já ale doufám, Baloune, žeš tohle na mlejnici nedělal a že nám povíš něco vopravdovějšího, nějakou skutečnou nemravnost.“

Objevilo se, že Baloun, dle svého vyjádření, páchal nemravnosti ve mlejnici se selkami, kterážto nemravnost záležela v tom, že jim míchal mouku, což ve své

prostotě duševní nazýval nemravností. Nejvíce byl zklamán telegrafista Chodounský a ptal se ho, jestli opravdu neměl nic se selkama ve mlejnici, na pytlech mouky, načež Baloun odpovídal klátě rukama: „Na to jsem byl moc hloupej.“

Mužstvu bylo oznámeno, že oběd bude za Palotou v Lupkovském průsmyku, a také vyšli do obce Medzilaborce batalionní účetní šikovatel s kuchaři od kumpanií a poručíkem Cajthamlem, který měl na starosti hospodářství batalionu. K nim byli přiděleni čtyři mužové jako patrola.

Vrátili se za necelé půl hodiny se třemi prasaty uvázanými za zadní nohu, řvoucí rodinou uherského Rusa, kterému prasata byla rekvirována, a tlustým vojenským lékařem z baráku Červeného kříže, který cosi horlivě vykládal poručíku Cajthamlovi, krčícímu rameny.

Před štábním vagonem celý spor dosáhl vrchole, když vojenský lékař počal do očí tvrdit hejtmanovi Ságnerovi, že ta prasata jsou určena pro hospitál Červeného kříže, o čemž zas sedlák nechtěl nic vědět, a žádal, aby mu byla prasata navrácena, že je to jeho poslední majetek a že rozhodně nemůže je dát za tu cenu, co mu vyplatili.

Strkal přitom peníze, které měl za prasata v hrsti, hejtmanovi Ságnerovi, kterého držela selka za druhou ruku; líbala mu ji v té poníženosti, kterou tento kraj vždy vynikal.

Hejtman Ságner byl z toho celý polekán a chvíli trvalo, nežli se mu podařilo odstrčit starou selku. Nebylo to však nic platné, místo ní přišly mladé síly, které se mu jaly znova cucat ruce.

Poručík Cajthaml hlásil však zcela obchodním tónem: „Ten chlap má ještě dvanáct prasat a dostal vyplaceno zcela řádně, podle posledního rozkazu po divisi číslo 12420, hospodářská část. Dle toho rozkazu, § 16, jest kupovati vepřový dobytek v místech válkou nestižených ne dráže než 2 K 16 haléřů za jeden kilogram živé váhy; v místech válkou postižených přidati na jeden kilogram živé váhy 36 haléřů, platiti tedy za jeden kilogram 2 K 52 haléře. K tomu poznámka: Byly-li zjištěny případy, že v místech válkou postižených ucelena zůstala hospodářství s plným stavem vepřového bravu, který může býti odeslán k zásobovacím účelům procházejících částí, vypláceti za odebrané vepřové maso jako v místech válkou nestižených, se zvláštním příplatkem 12 haléřů na jeden kilogram živé váhy. Není-li tato situace úplně jasnou, sestaviti komisi ihned na místě z interesenta, velitele procházejícího vojenského oddílu a toho důstojníka nebo účetního šikovatele (jde-li o menší formace), jimž svěřena hospodářská část.“

Všechno toto přečetl poručík Cajthaml z kopie rozkazu po divisi, který nosil neustále s sebou a takřka už uměl nazpaměť, že se na frontovém území zvyšuje odměna za jeden kilogram mrkve na 15,30 hal. a pro „Offiziersmenageküchenabteilung“ za karfiol v území při frontě na 1 korunu 75 haléřů za jeden kilogram.

Ti, kteří to vypracovávali ve Vídni, představovali si frontové území jako zemi oplývající mrkví a karfiolem.

Poručík Cajthaml přečetl to ovšem rozčilenému sedlákovi německy a tázal se ho taktéž, jestli tomu rozumí; když ten zavrtěl hlavou, zařval na něho: „Chceš tedy komisi?“

Ten rozuměl slovu komise, proto zakýval hlavou, a zatímco jeho prasata už před chvílí byla odvečena k polním kuchyním na popravu, obstoupili ho přidělení k rekvisici vojáci s bajonety a komise se vypravila do jeho statku, aby se zjistilo, má-li dostat 2 K 52 haléře za jeden kilogram anebo jen 2 K 28 haléřů.

Nevyšli ještě ani na cestu vedoucí k obci, když vtom ozval se od polních kuchyní

trojnásobný smrtelný kvikot prasat.

Sedlák pochopil, že je všemu konec, a zoufale zvolal: „Davajtě mně za každýju svinju dva rýnskija!“

Čtyři vojáci ho těsněji obklopili a celá rodina zastavila cestu hejtmanovi Ságnerovi a poručíku Cajthamlovi, kleknuvši si do prachu silnice.

Matka se dvěma dcerami objímaly kolena obou, nazývajíce je dobrodinci, až je sedlák zakřikl a zvolal ukrajinským dialektem uherských Rusů, aby vstaly, ať si vojáci prasata sežerou a chcípnu po nich.

Tak sešlo s komise, a poněvadž sedlák se najednou vzbouřil, hrozil pěstí, dostal od jednoho vojáka kolbou, až to o jeho kožich zadunělo, a celá jeho rodina se pokřižovala a dala se i s otcem na útěk.

Za deset minut potom batalionní účetní šikovatel pochutnával si již s batalionním ordonancem Matušičem na vepřovém mozečku ve svém vagoně, a cpaje se udatně, jizlivě ob chvíli říkal písařům: „To byste žrali, co? Jo, hoši, to je jenom pro šarže. Kuchařům ledvinky a játra, mozeček a ovárek pánům rechnungsfeldvéblům, a písařům jen dvojité porce pro manšaft.“

Hejtman Ságner dal již též rozkaz týkající se důstojnické kuchyně: „Vepřové na kmíně; vybrat to nejlepší maso, aby to nebylo příliš tučné!“

A tak se stalo, že když v Lupkovském průsmyku rozdávala se mužstvu menáž, v každém vojenském kotlíku ve své porci polévky našel jednotlivec dva malé kousičky masa, a ten, který se narodil ještě na horší planetě, našel jenom kousek kůže.

Panoval u kuchyní obvyklý nepotismus vojenský, rozdávající všem, kteří byli blízko k vládnoucí klice. Pucflekové objevili se v Lupkovském průsmyku se zamaštěnýma hubama. Každá ordonanc měla břicho jako kamínek. Děly se věci do nebe volající.

Jednorozční dobrovolník Marek způsobil u kuchyně skandál, poněvadž chtěl být spravedlivým, a když mu kuchař s poznámkou: „To je pro našeho geschichtsschreibera“ dával do kotlíku s polévkou pořádný řízek vařené kýty, tu on prohlásil, že jsou si na vojně všichni rovni z mužstva, což způsobil všeobecný souhlas a zavdalo příčinu k nadávání kuchařům.

Jednorozční dobrovolník hodil kus masa nazpátek, zdůrazňuje, že nechce žádnou protekci. U kuchyně to však nepochopili a domnívali se, že batalionsgeschichtsschreiber není spokojen, a kuchař mu řekl po straně, aby přišel až potom, až se rozdá mináž, že mu dá kus nohy.

Písařům se také leskly tlamy, saniteráci odfukovali blahobytem a kolem toho božího požehnání všude dokola neuklizené ještě památky posledních bojů. Všude válely se jímký na patrony, plechové prázdné krabice od konzerv, cáry z ruských, rakouských i německých uniforem, části rozbitých vozů, zakrvácené dlouhé pruhy gázových obvazů a vaty.

Do staré borovice u bývalého nádraží, ze kterého zůstala jen hromada ssutin, byl vražen granát, který nevybuchl. Všude bylo vidět střepiny granátů a někde v bezprostřední blízkosti museli patrně pochovat mrtvoly vojáků, poněvadž zde strašně páchlo hnilobou.

A jak tudy procházela vojska a tábořila zde kolem, všude bylo vidět kopečky lidských lejn mezinárodního původu, od všech národů Rakouska, Německa i Ruska. Lejna vojáků všech národností a všech náboženských vyznání ležela vedle sebe či vrstvila se na sobě, aniž by se mezi sebou poprala.

Polorozbořený vodojem, dřevěná budka železničního hlídače a vůbec vše, co mělo nějakou stěnu, bylo provrtáno kullemi z ručnic jako řešeto.

Kvůli úplnějšímu dojmu vojenských radostí za nedalekým vrchem vystupovaly hory dýmu, jako by tam hořela celá vesnice a byl střed velkých vojenských operací. To tam spalovali cholerové a úplavicové baráky k velké radosti těch pánů, kteří měli co dělat se zařizováním onoho hospitálu pod protektorátem arcikněžny Marie a kteří kradli a nabíjeli si kapsy předkládáním účtů za neexistující cholerové a úplavicové baráky.

Ted' si to odnášela jedna skupina baráků za všechny ostatní a ve smradu hořících slavníků vznášela se k obloze celá zlodějna arciknížecího protektorátu.

Za nádražím na skále pospíšili si již Němci z říše postavit pomník padlým Brandeburákům s nápisem: „Den Helden von Lupkapaß“, s velikou říšskoněmeckou orlicí vylitou z bronzu, přičemž na podstavci bylo výslovně podotčeno, že ten znak je vyroben z ruských děl ukořistěných při osvobození Karpat říšskoněmeckými pluky.

V této podivné a dosud nezvyklé atmosféře odpočíval batalion po obědě ve vagonech a hejtman Ságner s batalionním adjutantem ještě se stále nemohli dohovorit šifrovanými telegramy s brigádní básí o dalším postupu batalionu. Zprávy byly tak nejasné, že to vypadalo asi tak, že by ani neměli do Lupkovského průsmyku přijeti a měli jeti zcela jiným směrem od Nového Města pod Šiatorem, poněvadž v telegramech byla nějaká řeč o místech: Csap - Ungvár, Kis - Berezna - Uzsok.

Za deset minut se objevuje, že tam v brigádní básí sedící štábní důstojník je nějaký mamlas, poněvadž přichází šifrovaný telegram, zdali mluví 8. maršbatalion 75. regimentu (vojenská šifra G 3). Mamlas v brigádní básí je udiven odpovědí, že jde o 7. pochodový prapor 91. pluku, i táže se, kdo dal rozkaz jeti na Mukačevo, po vojenské trati na Stryj, když maršruta je přes Lupkovský průsmyk na Sanok do Haliče. Mamlas se strašně diví, že se telegrafuje z Lupkovského průsmyku, a posílá šifru: Maršruta nezměněna, na Lupkovský průsmyk - Sanok, kde další rozkazy.

Po návratu hejtmana Ságnera rozvíjí se ve štábním vagoně debata o jisté bezhlavosti a činí se určité narážky, že kdyby nebylo říšských Němců, že by byla východní vojenská skupina úplně bezhlavou.

Poručík Dub pokouší se obhajovat bezhlavost rakouského štábu a kecá něco o tom, že zdejší krajina byla dosti zpustošena nedávnými boji a trať nemohla být uvedena ještě do náležitého pořádku.

Všichni důstojníci se na něho dívají soustrastně, jako kdyby chtěli říct: ten pán za svou blbost nemůže. Nenalézaje odporu, poručík Dub rozežvanil se dál o nádherném dojmu, kterým na něho působí tato rozbitá krajina, svědčící o tom, jak dovede bít železná pěst našeho vojska. Opět mu nikdo neodpovídá, načež on opakuje: „Ano, zajisté, ovšem, Rusové zde ustupovali v úplné panice.“

Hejtman Ságner si umiňuje, že pošle poručíka Duba při nejbližší příležitosti, až bude situace nejvýš nebezpečnou v zákopech, jako oficírspatrolu za drátěné překážky k rekognoskování nepřátelských posic, a šeptá nadporučíkovi Lukášovi, s kterým jsou vykloněni z okna vagonu: „Tyhle civilisty byl nám taky čert dlužen. Čím větší inteligent, tím větší hovado.“

Zdá se, že poručík Dub vůbec nepřestane mluvit. Vykládá dál všem důstojníkům, co četl v novinách o těch bojích karpatských i o zápase o karpatské průsmyky za rakousko-německé ofensivy na Sanu.

Vypravuje o tom tak, jako by se nejen těch bojů zúčastnil, nýbrž dokonce všechny

operace sám řídil.

Zejména jsou neobyčejně protivné jeho věty takovéhoho smyslu: „Potom jsme šli na Bukovsko, abychom měli pojištěnou linii Bukovsko-Dynov, majíce spojení s bardějovskou skupinou u Velké Polanky, kde jsme rozbili samarskou divisi nepřítel.“

Nadporučík Lukáš již nevydržel a poznamenal poručíkovi Dubovi: „O čem jsi již před válkou patrně mluvil se svým okresním hejtmanem.“

Poručík Dub podíval se nepřátelsky na nadporučíka Lukáše a vyšel z vagonu.

Vojenský vlak stál na náspu a dole pod svahem, několik metrů, ležely různé předměty zahozené ustupujícími ruskými vojáky, kteří patrně ustupovali tímto příkopem. Bylo zde vidět zrezavělé čajníky, nějaké hrnce, tašky na patrony. Také se zde válely vedle nejružnějších předmětů kotouče ostnatého drátu a opět ty zakrvácené pruhy gázových obvazů a vaty. Nad tímto příkopem na jednom místě stála skupina vojáků a poručík Dub ihned zjistil, že mezi nimi stojí Švejk a něco jim vykládá.

Šel tedy tam.

„Co se zde stalo?“ ozval se přísný hlas poručíka Duba, přičemž postavil se přímo před Švejka.

„Poslušně hlásím, pane lajtnant,“ odpověděl Švejk za všechny, „že se díváme.“

„A na co se díváte?“ rozkřikl se poručík Dub.

„Poslušně hlásím, pane lajtnant, že se díváme dolů do příkopu.“

„A kdo vám dal k tomu svolení?“

„Poslušně hlásím, pane lajtnant, že je to přání našeho pana obršta Schlágra z Brucku. Když von se s náma loučil, když jsme jeli teď na bojiště, tak ve svý řeči řek, abychom všichni, když budem procházet vopuštěnými bojišti, všeho si dobře všimali, jak se bojovalo a co by nám mohlo bejt na prospěch. A my teď tady vidíme, pane lajtnant, v tejhle muldě, co všechno musí voják vodházet na svém outěku. My tady vidíme, poslušně hlásím, pane lajtnant, jak je to hloupý, když voják táhne s sebou všelijaký zbytečnosti. Von je tím zbytečně zatíženej. Von se tím zbytečně unaví, a když takovou tíhu vleče s sebou, von nemůže lehce bojovat.“

Poručíkovi Dubovi zasvitla náhle naděje, že konečně dostane Švejka před válečný polní soud pro antimilitaristickou velezrádnou propagandu, a proto otázal se rychle: „Vy tedy myslíte, že má voják odhazovat patrony, které se tady válejí v muldě, nebo bajonety, jak támhle vidím?“

„Ó nikoliv, né, poslušně hlásím, pane lajtnant,“ odpověděl Švejk, usmívaje se příjemně, „ráčejí se podívat tady dolů na ten vodhozenej plechovej nočník.“

A vskutku, pod náspem válel se vyzývavě nočník s potlučeným emailem, rozežraný rzí, mezi střepinami hrnců, kteréžto všechny předměty, nehodící se již pro domácnost, ukládal zde přednosta nádraží, patrně jako materiál k diskusím archeologů budoucích věků, kteří, až objeví toto sídlisko, budou z toho magoři, a ve školách budou se děti učit o věku emailovaných nočníků.

Poručík Dub zadíval se na tento předmět, ale nemohl nežli prostě zjistit, že je to opravdu jeden z těch invalidů, kteří své svěží mládí trávili pod postelí.

Na všechny to působilo ohromným dojmem, a když poručík Dub mlčel, ozval se Švejk: „Poslušně hlásím, pane lajtnant, že s takovým nočníkem byla jednou pěkná

legrace v lázních Poděbradech. Vo tom se u nás vypravovalo na Vínohradech v hospodě. Tenkrát totiž začali vydávat v Poděbradech časopisek ‚Nezávislost‘ a poděbradskej lekárnik byl toho hlavní hlavou, a redaktorem tam udělali někýho Ladislava Hájka Domažlickýho. A ten pan lekárnik, to vám byl takovej podivín, že sbíral starý hrnce a jiný takový drobotiny, až byl samej museum. A von si jednou, ten Hájek Domažlickej, pozval na návštěvu do poděbradskejch lázní jednoho kamaráda, kterej taky psal do novin, a vožrali se tam spolu, poněvadž se už přes tejdenu neviděli, a ten mu slíbil, že mu za to pohoštění napíše fejton do tý ‚Nezávislosti‘, do toho nezávislýho časopisu, ve kterejm von byl vodvislej. A von mu ten jeho kamarád napsal takovej fejton vo takovým jednom sběrateli, jak našel v písku na břehu Labe starej nočník plechovej a myslel, že to přilbice svatýho Václava, a udělal s tím takovej rozruch, že se tam na to přijel podívat biskup Brynych z Hradce s procesím a s korouhvema. Ten lekárnik poděbradskej myslil, že to padá na něho, a tak byli vobá, von a ten pan Hájek, ve při.“

Poručík Dub byl by nejraději srazil Švejka tam dolů, opanoval se však a rozkřikl se na všechny: „Já vám povídám, abyste zde zbytečně nečuměli! Vy mě všichni ještě neznáte, ale až mne poznáte!

Vy zde zůstanete, Švejku,“ řekl hrozným hlasem, když Švejk s ostatními chtěl odejít k vagonům.

Zůstali sami stát proti sobě a poručík Dub přemýšlel, co má říct strašného.

Švejk ho však předešel: „Poslušně hlásím, pane lajtnant, kdyby nám aspoň tohle počasí vydrželo. Ve dne není moc horko a noci jsou taky docela příjemný, takže je to nejvhodnější doba k válčení.“

Poručík Dub vytáhl revolver a otázal se: „Znáš to?“

„Poslušně hlásím, pane lajtnant, znám. Pan obrlajtnant Lukáš má nemlich takovej.“

„Tak si to tedy, ty pacholku, pamatuj!“ vážně a důstojně řekl poručík Dub, zastrkuje opět revolver; „abys věděl, že by se ti mohlo stát něco velice nepříjemného, kdybys pokračoval v těch svých propagandách.“

Poručík Dub odcházel, opakuje si: „Teď jsem mu to nejlépe řekl: v propagandách, ano, v propagandách!...“

Nežli Švejk vstoupí opět do svého vagonu, prochází se ještě chvíli a bručí k sobě: „Kam ho mám jenom zařadit?“ A čím dále tím jasněji vybavuje se Švejkovi pojmenování tohoto druhu: „Poloprďoch“.

Ve vojenském slovníku slovo „prďoch“ bývalo odedávna používáno s velkou láskou, a hlavně toto čestné nazvání patřilo plukovníkům nebo starším hejtmanům a majorům a bylo to jisté stupňování používaných slov „dědek prevítská“. Bez toho přídavného jména slovo „dědek“ bylo laskavým oceněním starého plukovníka nebo majora, který hodně řval, ale přitom měl svoje vojáky rád a chránil je vůči jiným regimentům, když šlo hlavně o cizí patroly, které jeho vojáky vyzdvihovaly z putyk, když neměli „přes čas“. Dědek se staral o své vojáky, mináž musela být v pořádku, ale míval vždy nějakého koníčka; na něco si zased - a proto byl „dědek“.

Když ale dědek zbytečně sekýroval přitom mužstvo i šarže, vymýšlel si noční cvičení a podobné věci, byl „dědek prevítská“.

Z „prevítského dědka“, jako vyšší stupeň vývinu neřádnosti, sekatury a blbosti, stal se „prďoch“. To slovo znamenalo všechno, a veliký jest rozdíl mezi prďochem v civilu a prďochem na vojně.

První, civilní, jest též představeným a také ho tak všeobecně nazývají v úřadech

sluhové i podřízení úředníci. To je filistr-byrokrat, který vytýká na př., že koncept není dobře vysušen pijákem a podobně. Je to vůbec blbě hovadský zjev v lidské společnosti, poněvadž přitom dělá takový mezek rozšafu, všemu chce rozumět, všechno dovede vyložit a nade vším se urazí.

Kdo byl na vojně, chápe ovšem ten rozdíl mezi tímto zjevem a prd'ochem v uniformě. Zde to slovo představovalo dědka, který byl „prevít“, skutečný prevít, šel na všechno ostře, ale zastavil se přesto před každou překážkou; vojáky neměl rád a zápasil s nimi marně, nedovedl si získat žádné authority, které se těšil „dědek“ i „dědek prevítská“.

U některých posádek, jako například v Tridentu, místo prd'och říkalo se „náš starej hajzl“. Ve všech případech šlo o osobu starší, a jestli Švejk nazval v duchu poručíka Duba poloprđochern, vystihl naprosto logicky, že jak do stáří, tak do hodnosti a vůbec do všeho schází poručíkovi Dubovi do prd'ocha ještě 50 procent.

S těmi myšlenkami vrací se ke svému vagonu, potkal pucfleka Kunerta, který měl opuchlou tvář a cosi nesrozumitelně brebtal, že se právě srazil se svým pánem, poručíkem Dubem, který mu zčistajasna nafackoval, poněvadž prý má zjištěná fakta, že se stýká se Švejkem.

„V tomto případě,“ řekl klidně Švejk, „půjdeme k raportu. Rakouskej voják musí se dát fackovat jenom v určitéch případech. Ale von ten tvůj pán překročil všechny meze, jako to říkal starej Evžen Savojskej: ‚Potud' až votud'.‘ Ted' ty musíš jít sám k raportu, a jestli nepudeš, tak ti sám nafackuju, abys věděl, co je to disciplína v armádě. V karlínskejch kasárnách bejval ňákej lajtnant Hausner a ten měl taky burše, a taky ho fackoval a kopal. Jednou byl ten burš tak zfackovanej, že byl z toho pitomej a hlásil se k raportu a u raportu vohlásil, že byl zkopanej, poněvadž von si to všechno plet, a ten jeho pán taky vopravdu dokázal, že on lže, že von ho v ten den nekopal, ale jenom fackoval, tak toho milýho burše pro křivý nařčení zavřeli na tři neděle.

Ale to na celý věci nic nemění,“ pokračoval Švejk, „to je zrovna to samý, vo čem vždycky vypravoval medik Houbička, že je to jedno, rozřezat v patalogickým ústavě ňákýho člověka, který se voběsil nebo votrávil. A já jdu s tebou. Pár facek dělá na vojně moc.“

Kunert úplně zpitoměl a dal se vést Švejkem k štábnímu vagonu.

Poručík Dub zařval, vykláněje se z okna: „Co tady chcete, pacholci?“

„Chovej se důstojně,“ napomínal Švejk Kunerta a strkal ho napřed do vagonu.

V chodbě objevil se nadporučík Lukáš a za ním hejtman Ságner.

Nadporučík Lukáš, který už měl tolik se Švejkem, strašlivě se udivil, neboť Švejk netvářil se již tak dobromyslně vážně, jeho tvář neměla známý dobromyslný výraz, spíš znamení nových nepříjemných událostí.

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant,“ řekl Švejk, „věc jde k raportu.“

„Jenom zase neblbni, Švejku, já už toho mám také dost“

„Račte dovolit,“ řekl Švejk, „jsem ordonancí vaší kumpanie, vy, račte dovolit, ráčíte být kompaniekomandantem jedenáctky. Já vím, že to vypadá děsně divně, ale já vím taky, že pan lajtnant Dub nalézá se pod vámi.“

„Vy jste se, Švejku, vůbec zbláznil,“ vpadl do jeho řeči nadporučík Lukáš, „vy jste vožralej, uděláte nejlepší, když odejdete! Rozumíš, ty blbe, ty hovado.“

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant,“ řekl Švejk, strkaje před sebou Kunerta, „vono to

vypadá zrovna tak, jako když se jednou v Praze dělal pokus s ochranným rámem proti přejetí elektrickou. Ten pan vynálezce se sám na ten pokus vobětoval a potom muselo město platit jeho vdově odškodný.“

Hejtman Ságner, nevěda co říci, kýval přitom souhlasně hlavou, zatímco nadporučík Lukáš tvářil se zoufale.

„Všechno musí jít po raportu, poslušně hlásím, pane obrlajtnant,“ pokračoval neúprosně Švejk, „ještě v Brucku jste mně říkal, pane obrlajtnant, že když jsem ordonancí u kumpanie, že mám ještě jiný povinnosti než nějaký rozkazy. Že mám bejt vo všem, co se děje u kumpanie, informovanej. Na základě toho nařízení dovoluji si vám oznámit, pane obrlajtnant, že pan lajtnant Dub nafackoval mirnikstirnicks svému buršovi. Já bych to, poslušně hlásím, pane obrlajtnant, třebas neříkal. Když já však vidím, že pan lajtnant Dub je přidělen pod vaše komando, tak jsem si umínil, že to musí jít po raportu.“

„Tohle je divná záležitost,“ řekl hejtman Ságner, „proč sem strkáte, Švejku, toho Kunerta.“

„Poslušně hlásím, pane batalionskomandante, že všechno musí jít po raportu. Von je pitomej, von byl zfackovanej panem lajtnantem Dubem, a von si to nemůže dovolit, aby sám šel k raportu. Poslušně hlásím, pane hauptmane, kdybyste se na něj podíval, jak se mu třesou kolena, von je celej neživej, že musí jít k tomu raportu. A nebejt mě, tak by se k tomu raportu snad vůbec nedostal, jako ten Kudela z Bytouchova, kterej za aktivní služby tak dlouho chodil k raportu, až byl přeloženej k marině, kde se stal kornetem, a byl na nějakým vostrově potom, v Tichým oceánu, vyhlášenej jako desertýr. Von se tam potom voženil a mluvil taky s cestovatelem Havlasou, kterej vůbec nepoznal, že to není domorodec.“

Je to vůbec moc smutný, když má jít někdo kvůli takovejmu pár blbejm fackám k raportu. Ale von vůbec sem nechtěl jít, poněvadž říkal, že sem nepude. Von je vůbec takovej ufackovanej burš, že ani neví, vo kterej facce se tady jedná. Von by sem byl vůbec nešel, von vůbec nechtěl jít k raportu, von si dá namlátit kolikrát ještě víc. Poslušně hlásím, pane hauptman, podívají se na něj, von už je z toho celej posranej. A na druhý straně zas, von si měl hned stěžovat, že dostal těch pár facek, ale von se nevodvážil, poněvadž věděl, že je to lepší, jako napsal ten jeden básník, bejt skromnou fialkou. Von totiž slouží u pana lajtnanta Duba.“

Strkaje Kunerta před sebe, řekl k němu Švejk: „Netřes se pořád jako dub ve vosice!“

Hejtman Ságner otázal se Kunerta, jak se to vlastně stalo. Kunert však prohlásil, třesa se na celém těle, že se mohou zeptat pana lajtnanta Duba, že mu ten vůbec nenafackoval.

Jidáš Kunert, stále třesa celým tělem, prohlásil dokonce, že si to Švejk vůbec vymyslíl.

Této trapné události učinil konec poručík Dub, který se náhle objevil a rozeřval se na Kunerta: „Chceš ještě dostat novejch pár facek?“

Věc byla tedy úplně jasnou a hejtman Ságner prostě k poručíkovi Dubovi prohlásil: „Kunert ode dneška je přidělen k batalionní kuchyni, a pokud se týká nového burše, obrať se na rechnungsfeldvébla Vaňka.“

Poručík Dub zasalutoval a jenom při odchodu řekl k Švejkovi: „Sázím se, že budete jednou viset.“

Když odešel, obrátil se Švejk k nadporučíkovi Lukášovi jemným, přátelským tónem: „V Mnichově Hradišti byl taky takovej jeden pán a taky tak s tím druhým mluvil, a

von mu vodpověděl: ‚Na popravišti se sejdeme.‘,

„Švejku,“ řekl nadporučík Lukáš, „vy jste ale blbej, a neopovažte se mně říct, jak vy to máte ve zvyku: ‚Poslušně hlásím, že jsem blbej‘.“

„Frapant,“ ozval se hejtman Ságner nakláněje se v okně a byl by tak rád od okna odstoupil, ale neměl již času, neboť zjevilo se to neštěstí: poručík Dub pod oknem.

Poručík Dub začal s tím, že velice lituje toho, jak hejtman Ságner odešel, nevyslechnuv jeho důvody o ofensivě na východní frontě.

„Máme-li porozuměti obrovské ofensivě,“ volal poručík Dub nahoru do okna, „musíme si uvědomit, jak se vyvinula ofensiva koncem dubna. Museli jsme prolomit ruskou frontu a našli jsme nejvýhodnějším místem pro tento průlom frontu mezi Karpaty a Vislou.“

„Já se s tebou o to nehádám,“ odpověděl suše hejtman Ságner a odešel od okna.

Když se za půl hodiny nato pokračovalo v jízdě na Sanok, hejtman Ságner natáhl se na sedadlo a dělal, že spí, aby poručík Dub zatím zapomněl na své otřepané vývody o ofensivě.

Ve vagoně se Švejkem scházel Baloun. Vyprosil si totiž dovolení, vytřít chlebem kotel po guláši. Nalézal se nyní na voze s polními kuchyněmi v nepříjemné situaci, poněvadž přitom, jak se vlak hnul, vletěl po hlavě do kotle a nohy mu čouhaly přes kotel. Zvykl si však na tuto situaci a z kotle ozývalo se mlaskání, jako když ježek honí šváby, a později Balounův prosebný hlas: „Prosím vás, kamarádi, proboha, hod'te mi sem kousek chleba, ještě je tady moc vomáčky.“

Tato idyla trvala až do nejbližší stanice, kam přijeli již s kotlem 11. kumpanie vyčištěným, že se pocínování jen lesklo.

„Zaplať vám to pámbu, kamarádi,“ děkoval Baloun srdečně. „Vod tý doby, co jsem teď na vojně, ponejprv se na mě štěstí usmálo.“

A bylo také vskutku co říct. V Lupkovském průsmyku dostal se Baloun ku dvěma porcím guláše, nadporučík Lukáš projevil též svou spokojenost nad tím, že mu Baloun přinesl z důstojnické kuchyně netknutou mináž, a zanechal pro něho dobrou polovičku. Baloun byl úplně šťasten, klátil nohama, které vystrčil z vozu, a najednou se mu celá tahle vojna zdála býti něčím teplým, rodinným.

Kuchař kumpanie počal si z něho dělat legraci, že až se přijede do Sanoku, že se bude vařit večere a ještě jeden oběd, poněvadž tu večeri a oběd mají k dobru za tu celou cestu, když to nedostali. Baloun jen souhlasně kýval hlavou a šeptal: „Uvidíte, kamarádi, že nás pámbu neopustí.“

Všichni se tomu upřímně smáli a kuchař sedě na polní kuchyni zazpíval:

*Župajdíj, župajdá,
šak nás pánbůh nezandá.
Zandá-li nás do bláta,
šak nás zasejc vydrápá...
Zandá-li nás do houště,
šak nás zase vykouše.
Župajdíj, župajdá,
šak nás pán bůh nezandá...*

Za stanicí Ščavne počaly se objevovat opět v údolích nové vojenské hřbitůvky. Pod Ščavne bylo vidět z vlaku kamenný kříž s bezhlavým Kristem pánem, který ztratil hlavu při odstřelu trati.

Vlak zrychloval svou rychlost, žene se dolů údolím k Sanoku, obzory se rozšiřovaly a tím i četnějšími stávaly se celé skupiny rozbitých vesnic po obou stranách do kraje.